

Euroopa
Komisjon

Kaubandus, majanduskasv ja areng

*Kaubandus- ja
investeeringupoliitika
kohandamine kõige enam abi
vajavate riikide vajadustele*

Kaubandus

*Europe Direct on teenistus, mis aitab leida vastused
Euroopa Liitu puudutavatele küsimustele*

Tasuta infotelefon: (*)

00 800 6 7 8 9 10 11

(*) Teatud juhtudel ei võimalda mobiilsideoperaatorid helistamist 00 800 numbritele või on need kõned tasulised.

Lisateavet Euroopa Liidu kohta saate internetist Europa serverist (<http://europa.eu>).

Kataloogimisandmed on väljaande lõpus.

Luxembourg: Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, 2012

ISBN 978-92-79-23032-5
doi:10.2781/37578

Kaas: © Fotolia
© Euroopa Liit, 2012
Allikale viitamisel on reprodutseerimine lubatud.

Printed in Belgium

TRÜKITUD VALGELE ELEMENTAARKLOORIVABALE PABERILE (ECF)

EUROOPA KOMISJON

Brüssel, 27.1.2012
KOM(2012) 22 lõplik

**KOMISJONI TEATIS EUROOPA PARLAMENDILE, NÕUKOGULE NING
EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEELE**

Kaubandus, majanduskasv ja areng

**Kaubandus- ja investeerimispoliitika kohandamine kõige enam abi vajavate riikide
vajadustele**

{SEK(2012) 87 lõplik}

KOMISJONI TEATIS EUROOPA PARLAMENDILE, NÕUKOGULE NING EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEELE

Kaubandus, majanduskasv ja areng

Kaubandus- ja investeerimispoliitika kohandamine kõige enam abi vajavate riikide vajadustele

1. EESMÄRK

Maailma majandusmaastik on viimasel aastakümnel märkimisväärselt muutunud, see mõjutab sügavalt kaubandus-, investeerimis- ja arengupoliitikat. Ajalooliselt madalad tollitariifid ja rahvusvahelise kaubanduse ümberkorraldamine sõltuvalt üleilmsetest tarneahelatest nihutavad kaubanduspoliitika keskpunkti üha enam õigusküsimustele ja muudele piiriülestele teemadele. Arenguriikides on toimunud radikaalseid muutusi. Mõned neist, näiteks Hiina, India ja Brasiilia, on suutnud ära kasutada avatud ja üha enam integreeritud maailmaturgude eeliseid ja on nüüd maailma suurimate ja konkurentsivõimelisimate majanduste hulgas, samas kui teised on endiselt maha jäänud ja võivad muutuda veelgi marginaalsemateks. Eelkõige vähimarenenud riigid, peamiselt Aafrikas, on endiselt vastamisi paljude probleemidega ja on aastatuhande arengueesmärkide saavutamises kõige rohkem maha jäänud.

Arenguriikide kui rühma mõiste on selle tulemusena oma olulisust kaotamas ning kaubandus-, investeerimis- ja arengupoliitikat tuleb seda arvesse võttes kohandada. Arengu teema ja kaubanduse eriline roll arengus jäävad siiski aktuaalseks. ELil on eriline vastutus maailma suurima kaubandusjõuna, paljude vähimarenenud riikide ning teiste väikese sissetulekuga ja keskmisest madalama sissetulekuga riikide suurima kaubanduspartnerina ja maailma suurima arenguabi pakkujana (sealhulgas kaubandusega seotud programmid).

Täiendades 2010. aasta teatist „Kaubandus, majanduskasv ja maailmapoliitika”¹ ajakohastab käesolev teatis 2002. aasta teatist kaubanduse ja arengu kohta², et kajastada muutusi majandusolukorras, koostada ülevaade selle kohta, kuidas EL on oma kohustusi täitnud ja tuua välja, mis suunas peaksid ELi kaubandus-, investeerimis- ja arengupoliitika järgmisel kümnendil arenema. Kinnitades küll peamisi 2002. aastal esitatud põhimõtteid, rõhutab käesolev teatis vajadust teha arengumaadel vahet, et keskenduda neile, kes vajavad kõige enam abi, ning parandada rahastamisvahendite soovitud mõju saavutamist. Samuti rõhutatakse, et meie arenguriikidest partnerid peavad viima läbi sisereforme ning teised arenenud ja kiiresti areneva majandusega riigid peavad toetama meie algatusi avada turud kõige rohkem abi vajavatele riikidele.

Käesolevas teatises pakutakse välja konkreetsed võimalused tõhustada sünergiat kaubandus- ja arengupoliitika vahel. Tõhus kaubanduspoliitika on oluline majanduskasvu kiirendamiseks ja töökohtade loomiseks Euroopas ja väljaspool ning ELi väärtuste

¹ „Kaubandus, majanduskasv ja maailmapoliitika: kaubanduspoliitika – ELi 2020. aasta strateegia keskne teema”, KOM(2010) 612, 9.11.2010.

² „Kaubandus ja areng: abi arengumaadele kaubanduse ärakasutamiseks”, KOM(2002) 513, 18.9.2002.

propageerimiseks ja huvide kaitsmiseks kogu maailmas. Samuti võib see olla võimas arengu käivitaja, vastavalt ELi poliitikavaldkondade arengusidususe põhimõttele³. Tõhus arengupoliitika on esmatähtis, et aidata luua arenguriikides paremaid kaubandus- ja investeerimistingimusi ning tagada nende tulude õiglane jaotamine vaesuse kaotamiseks. Teatis „Muutuste kava”⁴ lubab suuremat toetust ettevõtluskeskkonna parandamiseks, piirkondliku integratsiooni edendamiseks ja abi, et kasutada ära võimalusi, mida pakub maailmaturg, edendades seeläbi kaasavat majanduskasvu ja säästvat arengut. Kogu ELi välistegevust juhivad tema olemasolu aluseks olevad põhiväärtused, sealhulgas inimõiguste austamine ja edendamine⁵.

2. MUUTUV MAAILM

2.1. Suured ümberkorraldused maailma majanduskorras

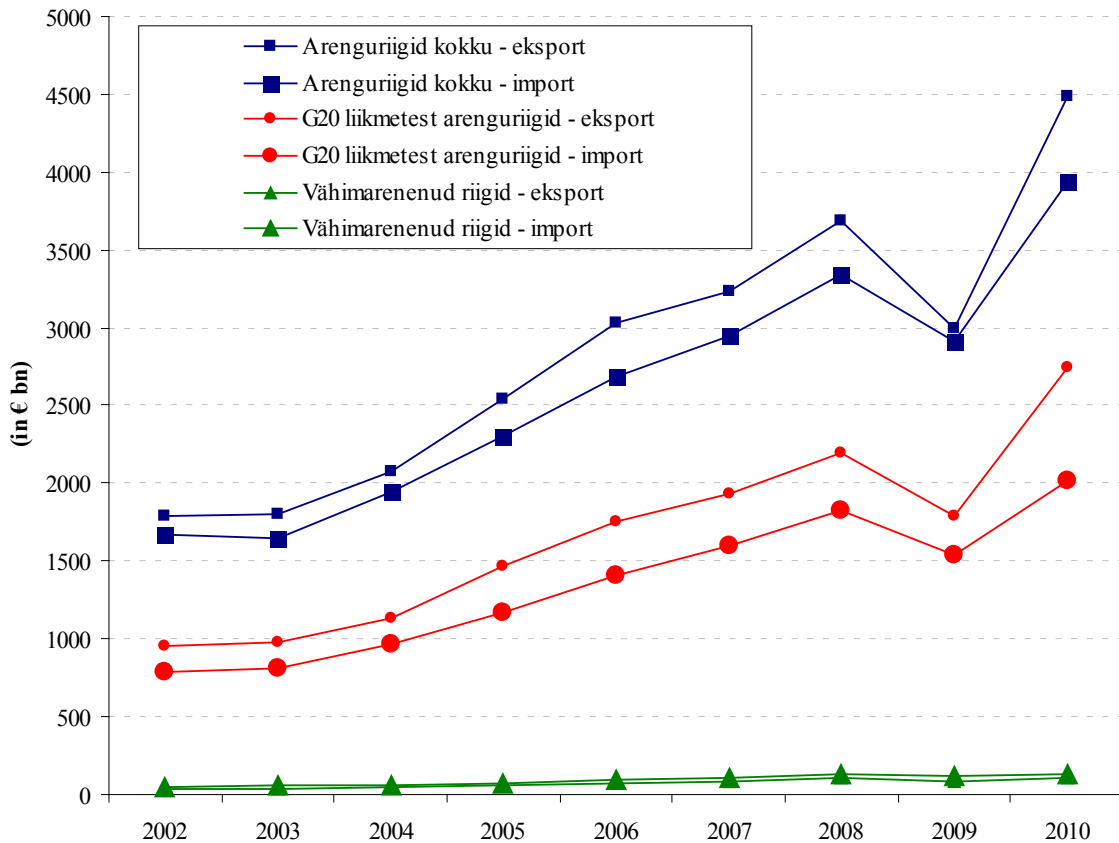
Maailma majandus muutub enneolematu kiirusega. Paljud riigid on edukalt ära kasutanud avatud kaubandussüsteemi potentsiaali, et edendada oma toodetud kaupade ja teenuste eksporti võrreldes traditsioonilise toormeekeksportiga ning nende SKP kasvumäär on püsiv. Hiina on muutunud maailma suurimaks eksportijaks ELi järel ja kolmandaks suurimaks majanduseks ELi ja USA järel. India, Brasiilia ja teiste kiiresti areneva majandusega riikide puhul on suundumused samad. Nad on kaasanud välismaiseid otseinvesteeringuid ja on nüüd ise olulised välisinvestorid. Kiiresti areneva majandusega riigid on maailmas majanduskasvu osas esirinnas ja neid tunnustatakse rahvusvaheliselt kui olulist majanduslikku ja poliitilist jõudu. Nad tugevdavad oma kohalolu vaesemates riikides ja oma sidemeid nendega. Esimest korda lähiajaloo moodustavad arenguriigid tervikuna üle poole maailma kaubandusest. Üleilmne majandus- ja finantskriis on kiirendanud majandusliku jõu üleminekut arenenud riikidelt kiiresti areneva majandusega riikidele, keda nähakse nüüd osana kriisi lahendusest.

³ Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 208 kohaselt peab EL oma rakendatavates poliitikates, mis tõenäoliselt mõjutavad arengumaid, võtma arvesse arengukoostöö eesmärgi, eelkõige vaesuse kaotamist.

⁴ „Muutuste kava ELi arengupoliitika mõju suurendamiseks”, KOM(2011) 637, 13.10.2011.

⁵ „Inimõiguste ja demokraatia tulemuslikum edendamine välistegevuse raames”, KOM(2011) 886, 12.12.2011.

Arenguriikide kaubandustulemused

Allikas: IMF

Kuigi need muutused on päästnud sadu miljoneid inimesi vaesusest, ei ole sugugi kõik arenguriigid selliseid tulemusi saavutanud. Eelkõige vähimarenenud riigid on muutunud veelgi marginaalsemateks⁶. Kuigi SKP ja kaubandus on mõnes neist märkimisväärselt kasvanud, on see peamiselt tänu nafta- ja toorainekspordi suurenemisele, millel on piiratud mõju vaesuse vähendamisele. Paljud vähimarenenud riigid on muutunud üha enam sõltuvaks vähestest eksporditoodetest, eelkõige põhitarbeainetest⁷. Siiski on mõned vähimarenenud riigid, näiteks Bangladesh ja Kambodža, saavutanud edu, spetsialiseerudes vähem tehnoloogilisele tootmisele, peamiselt tekstiilile. Mõned Aafrika riigid, kes ei ekspordinud naftat või põhitarbeaineid, on samuti viimasel kümnendil häid tulemusi saavutanud ja isegi oma teenuseid laiendanud. Osaliselt tänu põllumajandustoodete (näiteks kohvi) ekspordi edendamiseks ja turistide ligitõmbamiseks loodud programmile on Rwanda eksport alates 2001. aastast kasvanud keskmiselt 19 % aastas, millega kaasneb kiire majanduskasv ja inimarengu näitajate pidev paranemine. Teine näide on Cabo Verde, mis tõusis 2007. aastal vähimarenenud riikide hulgast keskmisest madalama sissetulekuga riikide tasemele tänu heale makromajanduslikule juhtimisele ja valitsemisele, sealhulgas kaubanduse järkjärgulisele avamisele ja lõimumisele maailmamajandusega.

⁶ Koos moodustasid nad 2010. aastal 0,6 % maailma SKPst, võrreldes 0,7 %-ga aastal 2000.

⁷ Keskmiselt kolm eksporditoodet moodustavad enam kui 75 % nende ekspordist. Kaheksas vähimarenenud riigis on see osakaal üle 95 %.

Vähimarenenud riikide ja kiiresti areneva majandusega riikide vahel paiknevate riikide tulemused varieerusid, eelkõige sõltuvalt siseriiklike reformide ulatusest ja nende lõimumisest maailmamajandusega.

2.2. Õppetunnid kaubandus-, investeerimis- ja arengupoliitika jaoks

Kaubanduse avatus on olnud edukate majanduskasvu ja arengustrateegiate võtmelement. Ükski riik ei ole suutnud toetada pikaajalist majanduskasvu ilma maailmamajandusega lõimumata. Juurdepääs välismaa turgudele võimaldab suuremat majanduslikku mastaabisäästu ja spetsialiseerumist, samas kui juurdepääs odavamatele ja mitmekesisematele sisenditele, sealhulgas tõhusamatele teenustele, avab uusi tootmisvõimalusi. Otsesed välisinvesteeringud aitavad oluliselt kaasa ka majanduskasvule ja ekspordijõudlusele (näiteks välisfiliaalid moodustavad praegu 75 % Hiina kaubavahetusest). Avatus inimeste liikuvusele võib aidata kaasa oskuste edasiandmisele ja investeeringutele arenguriikidesse, eelkõige pidades silmas diasporaa kogukondade rolli⁸.

Kuigi kaubandus on arengu jaoks oluline tingimus, sellest üksi ei piisa. Kaubandus võib edendada majanduskasvu ja vaesuse vähendamist, sõltuvalt majanduse struktuurist ning kaubanduse liberaliseerimise meetmete ja täiendavate vahendite õigest järjestusest. Sisereformid on olulised, et toetada kaubanduse ja investeeringute poolt kaasa toodud majanduskasvu. Vähimarenenud riikide majandustulemusi halvendavad sageli mitte ainult ühekülgne majandus ja ekspordibaas, puudulik taristu ja teenused või vajalike oskuste puudumine, vaid ka poliitilised tegurid, mis on seotud halva valitsemistava, korrupsiooni ja pettuse, inimõiguste kaitse ja läbipaistvuse puudumise, nõrga haldussuutlikkuse, ebatõhusa maksupoliitika ja laiaulatusliku maksudest kõrvalehoidmise, ebapiisavate tulude ümberjaotamise vahendite, nõrga sotsiaal- ja keskkonnapoliitika, loodusvarade mittesäästva kasutamise ja julgeolekuriskidega ning stabiilsuse puudumisega.

Et panna kaubandus arengu heaks tööle, on vaja palju rohkemat kui tollitariifide alandamine. Tänapäevane ja arengut soodustav kaubanduspoliitika peab vastama mitmetele keerukatele küsimustele, alates kaubanduse lihtsustamisest kohalikul ja piirkondlikul tasandil kuni tehniliste, sotsiaalsete ja keskkonnaalaste õigusaktide, põhiõiguste kaitse, investeerimist toetavate meetmete, intellektuaalomandi õiguste kaitse, teenuste reguleerimise, konkurentsipoliitika, läbipaistvuse ja riigihangetele ligipääsuni. Areng nendes valdkondades võib edendada läbipaistvust, prognoositavust ja vastutust, mis on olulised kaasava arengu toetamiseks ja vaesuse leevendamiseks ning mida ainuüksi tariifide vähendamisega saavutada ei saa. Kaubavahetuse avamise kahjuliku mõju vähendamiseks on vaja aktiivset poliitikat.

Arenguriikide üha suurem mitmekesisus nõuab ELi poliitika väljakujundamisel ja rakendamisel suuremat diferentseerimist. Kiiresti areneva majandusega ja vaesematel riikidel on erinev potentsiaal ning erinevad vajadused ja eesmärgid, seega nõuavad nad erinevaid strateegiaid. Poliitika peab olema välja töötatud erinevaid olukordi arvestades. Prioriteediks peavad olema riigid, kellel on ilma välisabita piiratud väljavaated pikaajaliseks majanduskasvuks ja säästvaks arenguks, eelkõige vähimarenenud riigid ja muud kõige rohkem abi vajavad riigid, kooskõlas arengupoliitika valdkonnas tehtud ettepanekutega⁹. Samal ajal suurendame oma kohustusi kiiresti areneva majandusega riikide suhtes, nagu on

⁸ „Rände ja liikuvuse suhtes võetud üldine lähenemisviis”, KOM(2011) 743, 18.11.2011 ja direktiivi ettepanek kolmandate riikide kodanike liikmesriiki sisenemise ja seal elamise tingimuste kohta ettevõtjasisese üleviimise korral, KOM(2010) 378, 13.7.2010.

⁹ KOM (2011) 637.

esile toodud 2010. aasta teatise „Kaubandus, majanduskasv ja maailmapoliitika” Kuid meie suhted nendega on muutumas, keskendudes vähem arengule ja rohkem uutele partnerlusvormidele, mis toetuvad vastastikustele huvidele ja kasule ning võrdset jagatud üleilmsele vastutusele¹⁰.

3. MIDA ME OLEME SIIANI TEINUD

2002. aasta teatise kaubanduse ja arengu kohta võeti kohustus anda arenguriikidele parem juurdepääs ELi turule, võimaldada kaubandusega seotud abi asjakohast rahastamist ning muuta kaubandus arengustrateegiate keskseks osaks. Kohustuste hulka kuulus kaubanduslepingute kasutamine turule juurdepääsu parandamiseks, piirkondliku integratsiooni toetamiseks ja kaubanduseeskirjade parandamiseks, et aidata edendada arengut. ELi turg on arenguriikidele kõige rohkem avatud. Kui kütused välja arvata, siis impordime me vähimarenenud riikidest rohkem kui USA, Kanada, Jaapan ja Hiina kokku. Me oleme täitnud oma kohustusi, näidates sageli teed kogu maailmas. Siiski on vaja saavutada veel rohkem.

3.1. Innovaatilised autonoomsed kavad

Me oleme üldise soodustuste süsteemi (GSP)¹¹ osana loonud kaks uut soodustuskava.

- **2001. aasta algatus „Kõik peale relvade“ (EBA) oli radikaalne samm, avades ELi turu vähimarenenud riikidele täielikult ilma mingite tariifide või kvootideta.** Kümme aastat hiljem on EBA osutunud tõhusaks vahendiks, et edendada vähimarenenud riikide eksporti meie turule. ELi import vähimarenenud riikidest kasvas enam kui 25 % kiiremini kui import riikidest, kelle suhtes soodustuskorrad ei kehti (Bangladeshi tekstiileksport on selle kohta silmapaistev näide)¹². Teisest küljest on mõju ekspordi mitmekesistamisele varieeruv. Kasutamise taset saaks veelgi parandada. Konkurentsipurve rohkem arenenud sooduspartnerite poolt (kes moodustavad enam kui 40 % GSP alla kuuluvast sooduseksportidist) ja soodustuste kaotamine on muutunud tugevamaks, viidates vajadusele GSP kava reformi järele (vt 4.1.1).
- **Aastal 2006 loodud GSP+ kava on ELi kaubanduspoliitika väga innovaatiline vahend säästva arengu toetuseks, mis on eelkõige suunatud haavatavatele arenguriikidele.** Selle lisasoodustused on osalevatele riikidele võimsaks stiimuliks rakendada peamisi rahvusvahelisi konventsioone, mis käsitlevad inim- ja tööõigusi, keskkonnakaitset ja head valitsemistava. Kava hõlmab praegu 16 riiki¹³ ja see on edendanud nende eksporti ELi, suurendades märkimisväärselt praktiliselt kõigi riikide sissetulekuid. Tulevikus tuleb laiendada juurdepääsukriteeriume ja stiimuleid ning tugevdada järelevalvet peamiste rahvusvaheliste konventsioonide tegeliku rakendamise üle.

¹⁰ Euroopa Ülemkogu järeldused, 16.9.2010.

¹¹ GSP kava ise vaadati läbi aastal 2006, et hõlmata rohkem tooteid, lihtsustada eeskirju ja parandada prognoositavust. Reform ergutas abisaavate riikide eksporti ja otseseid välisinvesteeringuid ning toetas mitme riigi ekspordi mitmekesistamist.

¹² CARIS, ELi GSP kava vahehindamine, 2010.

¹³ Armeenia, Aserbaidžaan, Boliivia, Cabo Verde, Colombia, Costa Rica, Ecuador, El Salvador, Gruusia, Guatemala, Honduras, Mongoolia, Nicaragua, Panama, Paraguay, Peruu.

Me oleme teinud suuri pingutusi olemasolevate soodustuskavade kasutamise lihtsustamiseks:

- **Alates 2011. aastast kohaldatavad uued üldiste soodustuste kava päritolureeglid¹⁴ on vastuseks kriitikale, et ranged päritolueeskirjad takistavad arenguriikidel täielikult ELi soodustusi ära kasutada.** Uued eeskirjad on lihtsamad ja neid on kergem järgida. Need pakuvad laiemaid hankimisvõimalusi ja uusi piirkondliku ja piirkondadevahelise kumulatsiooni võimalusi riikide vahel. Vähimarenenud riigid saavad täiendavat manööverdamisruumi võrreldes tasemetega, mida pakuvad enamik teisi arenenud riike oma GSP tüüpi kavades. Samuti on välja pakutud uued eeskirjad majanduspartnerluslepingute üle peetavates läbirääkimistes (vt 3.3).
- **Aastal 2004 avas komisjon arenguriikide potentsiaalsetele eksportijatele abiliini ELi turule pääsemise praktiliste aspektide kohta (Export Helpdesk)¹⁵.** Teenus pakub üksikasjalikku infot ELi imporditariifide, päritolueeskirjade, tolliprotseduuride, tehniliste nõudmiste ja muu kohta. See on kogu maailmas ainulaadne vahend, kuid selle kasutamine vähimarenenud riikides võiks suurened.

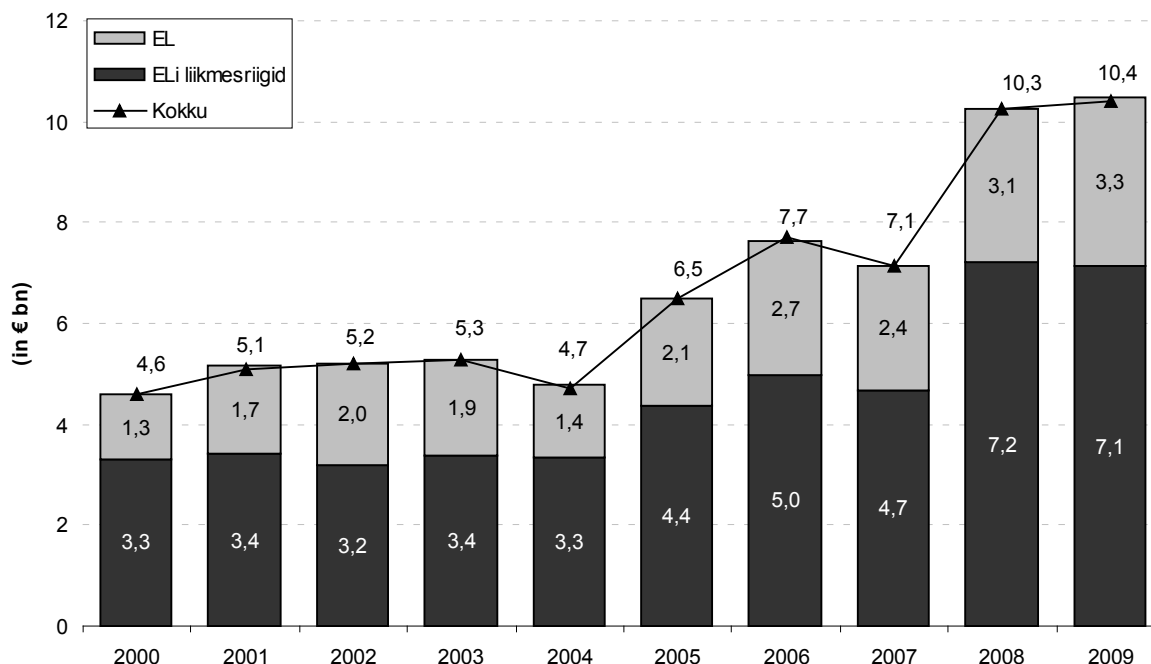
3.2. Juhtroll kaubandusabi osas

- **EL ja tema liikmesriigid on juhtinud ülemaailmseid pingutusi kaubandusabi osas, andes enam kui kolmandiku kogusummast.** Aastal 2007 võttis EL koos liikmesriikidega vastu ühisstrateegia. Me oleme pingutusi kahekordistanud, jõudes 2009. aastal 10,5 miljardi euroni, mis on kavandatust rohkem. Üle kolmandiku ELi arenguabist toetab nüüd kaubandusega seotud vajadusi. Siiski tekitab muret, et vähimarenenud riigid saavad kaubandusabist vaid piiratud osa (22 %). Me oleme tegutsenud tõhususe suurendamise nimel, edendades kaubandusvõimaluste paremat ärakasutamist, muu hulgas suurema rahvusvahelise sidususe ja järelevalve kaudu, kuigi me tunnustame, et ka siin on veel palju ära teha.

¹⁴ Nõukogu määrus (EÜ) nr 1063/2010, 18.11.2010.

¹⁵ www.exporthelp.europa.eu

ELi kollektiivne kaubandusabi (EL ja liikmesriigid)

3.3. Uuendatud kahepoolsed ja piirkondlikud meetmed

Lisaks Cotonou lepingule algasid 2002. aastal Aafrika, Kariibi mere ja Vaikse ookeani piirkonna (AKV) riikidega läbirääkimised majanduspartnerluse lepingute sõlmimiseks. Terviklik piirkondlik majanduspartnerlusleping CARIFORUMi riikide rühmaga Kariibi mere piirkonnas on alla kirjutatud ja seda kohaldatakse ajutiselt. Me sõlmisime majanduspartnerluse vahelepinguid teiste riikide ja piirkondadega, et tagada kaubavahetuse jätkumine pärast Cotonou soodustuste lõppemist 2007. aasta lõpus. Läbirääkimised tõhustatud lepingute sõlmimiseks jätkuvad kõigi piirkondadega. Oodates majanduspartnerluse vahelepingute ratifitseerimist võeti 2007. aasta detsembris vastu ajutised meetmed¹⁶. 2011. aasta septembris tegi komisjon ettepaneku säilitada need turulepääsu korraldused pärast 2013. aastat ainult neile riikidele, kes on võtnud vajalikke samme oma majanduspartnerluslepingu ratifitseerimiseks¹⁷.

2006. aastal algatati „Gloobalse Euroopa”¹⁸ teatisega rida uusi vabakaubanduslepete läbirääkimisi rohkem arenenud arenguriikidega ja piirkondadega. Läbirääkimised käivad India ja Mercosuriga. Kuna piirkondadevahelised läbirääkimised ASEANiga kulgesid aeglaselt, arenevad nüüd kahepoolsed läbirääkimised Singapuri ja Malaisiaga. Samuti on lõpetatud läbirääkimised ulatuslike vabakaubanduslepingute üle Peruu, Colombia, Kesk-Ameerika ja Ukrainaga.

EL on pidevalt püüdnud edendada piirkondlikku integratsiooni, eelkõige selleks, et ületada väikestest ja killustatud turgudest tulenevaid probleeme, et muuta riigid välismaiste otseinvesteeringute jaoks atraktiivsemateks ja kiirendada majanduskasvu. Meie lepingud Kesk-Ameerika ja CARIFORUMiga toetasid tugevalt piirkondlikku integratsiooni, kuid me

¹⁶ Nõukogu määrus (EÜ) nr 1528/2007, 20.12.2007.

¹⁷ KOM(2011) 598, 30.9.2011.

¹⁸ „Gloobalne Euroopa: konkurentsivõime maailmas”, KOM(2006) 567, 4.10.2006.

saime aru, et peame kohandama oma lähenemisviisi seal, kus poliitiline tahe või piirkondlik suutlikkus ei ole veel piisavalt tugevad. Mõnel juhul liikusime edasi kahepoolisel tasandil, mis oli vaheaste pikemaajalise eesmärgi, piirkondadevahelise kokkuleppe suunas, takistamata teiste piirkondlike partnerite liitumist, kui nad on selleks valmis. Me oleme ulatuslikult rahastanud piirkondlikku integratsiooni kuigi tulemused ei ole sageli ootustele vastanud. Peamine probleem on piirkondlike organisatsioonide piiratud võime koostada projekte, mis oleksid elujõulised ja mida liikmed toetaksid.

3.4. Vastuoluline üldpilt

EL mängis olulist rolli mitmepoolsete kaubanduslääbirääkimiste Doha vooru käivitamisel aastal 2001. Siiski ei ole kümme aastat kestnud läbirääkimised tulemusi andnud. Isegi vaheleping vaesematele riikidele mõeldud meetmetepaketi kohta näib saavutamatu. Me oleme teinud läbirääkimiste edasiviimiseks suuri pingutusi, sealhulgas esitanud pretsedendituid pakkumisi, mis annavad arenguriikidele olulisi eeliseid näiteks turulepääsu või põllumajandustoetuste põhimõtete osas. Me oleme korduvalt esitanud kompromissettepanekuid. Kuid struktuuriliste probleemide ning mõne WTO liikme vähese angažeerituse tõttu ei ole olnud võimalik põhiliste parameetrite osas kokkuleppele jõuda.

Maailma majandus- ja finantskriisi alguses võetud kohustus hoiduda proteksionismist, mida EL tugevalt toetas, on olnud edukam, kuid siiski on vaja säilitada valvsus¹⁹. EL toetas ka mitme arenguriigi integratsiooni WTOsse (nt hiljuti Samoa ja Vanuatu).

4. ÜLESANDED JÄRGMISEKS AASTAKÜMNEKS

Hiljutistele saavutustele ja pingutustele toetudes, kuid ka õppides kogemustest valdkondades, kus areng ei ole olnud nii kiire kui loodeti, intensiivistab EL pingutusi nende riikide abistamiseks, kes vajavad kõige enam abi üha rohkem integreerunud maailmaturgude eeliste ära kasutamiseks. Edu sõltub aga peamiselt arenguriikide suutlikkusest ja valmidusest teha vajalikke sisereforme. Veel palju on ära teha mitmepoolisel tasandil, kus meie pingutused kõige enam abi vajavate riikide nimel ei ole veel saanud toetust teistelt suurimatelt kaubandusjõududelt.

4.1. Mida Euroopa saab pakkuda

EL peab koondama oma pingutused kõige vaesematele ja haavatavamatele riikidele ning veenduma, et pingutused vastavad nende vajadustele ja piirangutele, tagades samal ajal kaubanduse, arengu ja muude poliitikate sidususe ja vastastikuse täiendavuse.

4.1.1. Sihipärasemad soodustused

Komisjon on esitanud ettepaneku GSP kava reformimiseks, et oleks kindel, et soodustused toovad kasu kõige rohkem abi vajavatele riikidele²⁰. Arvesse võetakse üha suuremat erinevust arenguriikide vahel ja nende erinevaid vajadusi, ning tehakse ettepanek vaadata läbi abikõlblikkuse kriteeriumid ja astmestamismehhanismid, tagamaks, et süsteemist saavad kasu ainult vähimarenenud, väikese sissetulekuga ja keskmisest madalama

¹⁹ Vt ELi kaheksas aruanne potentsiaalselt kaubandust piiravate meetmete kohta (oktoober 2010 – september 2011): http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2011/october/tradoc_148288.pdf

²⁰ KOM(2011) 241, 10.5.2011.

sissetulekuga riigid sektorites, kus abi on vajalik. Samuti parandatakse prognoositavust ettevõtjate jaoks, tänu tähtajatutele abikavadele ja läbipaistvamatele menetlustoimingutele vajalike paranduste puhul ning asjakohastele ülemineku perioodidele.

Pakett kaubanduse edendamiseks arenguriikide väikeettevõtjatele

Väikeettevõtjad moodustavad paljudes arenguriikides majanduse alustala, eelkõige laiaulatuslikus mitteametlikus sektoris, ja nad kannatavad ebaproportsionaalselt keerukate haldusprotseduuride ning info, koolituse, sidemete ja rahastamisele juurdepääsu puudumise tõttu. Nende probleemide lahendamiseks kaalutakse järgmiseid algatusi.

- **Pakkuda rohkem praktilist teavet kaubanduspoliitika kohta ja turuteavet.** ELi ekspordiettevõtete abiliini täienduseks toetame mitmepoolset kaubanduse läbipaistvuse algatust, et pakkuda kõigil turgudel sarnast teavet. See on eriti kasulik lõuna-lõuna teljel toimuva ja piirkondliku kaubanduse puhul.
- **Lihtsustada intellektuaalomandi vahendite kasutamist väiketootjate ja põllumeeste poolt,** et aidata neil suurendada oma kauba majanduslikku väärtust, arendades ja kaitstes toote identiteeti ja kvaliteeti, kasutades kaubamärke, geograafilisi tähiseid ja disainilahendusi²¹.
- **Koolitada diasporaa liikmetest väikekaupmeeste võrgustikke ELis** (nt kaubandusprotseduuride, standardite, rahastamisvõimaluste kohta), et anda positiivne panus nende päritoluriikide arengusse.
- **Edendada dialoogi väikeste ja keskmise suurusega ettevõtetega** 2011. aastal loodud VKEde Aafrika-teemalise rahastamisfoorumi ja 30. novembril 2011 Aafrika Liidu komisjoniga allkirjastatud vastastikuse mõistmise memorandumi raames.
- **Lihtsustada arenguriikide väikeeksportijate/-kaupmeeste juurdepääsu rahastamisele.** Me oleme valmis toetama rahvusvaheliste finantseerimisasutuste tööd selles valdkonnas ning vajaduste ülevaadet, mida G20 väikese sissetulekuga riikides korraldab²².
- **Laiendada lihtsustatud menetlust päritolulõendi saamiseks.** Kaubandussoodustusi kasutatakse suhteliselt vähe väikestes tehingutes, osaliselt seoses päritolulõendi kõrge kulude ja tulude suhtega. 2011. aasta GSP päritolueeskirjade reform võimaldab lihtsamat menetlust, mis põhineb kõigi saadetiste päritolu kinnitamisel eksportija enda poolt, kui saadeti on eelnevalt registreeritud. Kui see süsteem toimib, kaalume me selle laiendamist ka muudele sooduskordadele.

²¹ Komisjoni tulevane teatis „Strateegia intellektuaalomandi õiguste kaitse ja jõustamise kohta kolmandates riikides”

²² G20 Cannes'i tippkohtumine – lõppdeklaratsioon, „Meie ühise tuleviku ülesehitamine: tugevdame oma kollektiivset tegevust kõigi hüvanguks”, 4.11.2011.

- **Toetada väikeettevõtjate osalemist kaubanduskavades, mis kindlustavad tootjate jaoks lisaväärtuse, sealhulgas kavades, mis vastavad jätkusuutlikkuse kriteeriumidele** (nt aus, eetiline ja mahekaubandus) ja geograafilise päritolu kriteeriumile arengukoostöös kolmandate riikidega. See võib olla tootjate jaoks tõhus viis oma toote eristamiseks ning suurema läbirääkimisjõu ja kõrgema hinna saamiseks.

4.1.2. Eesmärgipärasem kaubandusabi

Me innustame jätkuvalt arenguriike kaasama kaubandust oma arengustrateegiasse. Siinkohal võib kaubandusabi olla otsustava tähtsusega ja me jätkame oma pingutusi abi paremaks kavandamiseks ja edastamiseks.

- **Parandada kaubandus- ja arengupoliiticate vastastikust täiendavust.** Kui kaubanduspoliitika meetmed loovad suuremaid võimalusi meie arenguriikidest partneritele (nt majanduspartnerluslepingud, uus GSP, uued päritolueeskirjad), oleme valmis pakkuma kaubandusabi, et aidata neid eeliseid ära kasutada. Sellised vahendid nagu valdkondlikud programmid või eelarvetoetus võivad olla abiks majanduslike reformide läbiviimisel, mis on vajalikud kaubandus- ja investeerimisvõimaluste ära kasutamiseks²³. Lisaks geograafilistele programmidele võib kaubanduse avamiseks kasutada uusi teemaprogramme²⁴.
- **Keskenduda vähimarenenud riikidele.** Me peame säilitama tõhusat toetust kaubandusabi identifitseerimise, prioriteetide seadmise ja rakendamise suutlikkuse tugevdamiseks, tuginedes mitme rahastajaga tõhustatud integreeritud raamistikule, mis toetab vähimarenenud riikide kaubanduse arendamist.
- **Keskenduda väikeettevõtjatele.** Me peame tagama, et väikeettevõtjatel, sealhulgas väikepõllumeestel oleks piisav juurdepääs kaubandusabile, et hõlbustada nende osalemist välisturgudel.
- **Tugevdada majanduspartnerlust, õiguslaseid dialooge ja ärikoostööd.** ELi kogemuste jagamine võib aidata meie partnerriikidel oma sisereforme hallata (vt 4.2) ja pääseda ELi turule. Komisjoni esildatud uus partnerluse rahastamisvahend võib selliseid algatusi toetada, eelkõige kiiresti areneva majandusega riikides, ja aidata edendada uusi koostöövorme riikides, mis ei vaja enam kahepoolset arenguabi.
- **Vaadata läbi meie lähenemisviis piirkondliku integratsiooni toetamisel.** Keskendudes küll endiselt integratsiooni eest vastutavate piirkondlike ja riiklike ametivõimude suutlikkuse arendamisele, peame me neid küsimusi oma poliitilises dialoogis arenguriikidega strateegilisemalt käsitlema. Kaubanduse lihtsustamiseks ja ühenduvuse parandamiseks võib koostada spetsiaalseid piirkondlikke kaubandusabi programme. Kui piirkondlikud organisatsioonid tõhustavad oma koosseisu, et paremini kajastada majanduslikku ja poliitilist olukorda, oleme valmis neid toetama.

²³ „Kolmandatele riikidele antava ELi eelarvetoetuse tulevik”, KOM(2011) 638, 13.10.2011.

²⁴ Arengukoostöö rahastamisvahendi „ülemaailmsete avalike hüvede ja probleemide” teemaprogramm, mille komisjon esildas teatises „EL kui ülemaailmne partner: Uus lähenemisviis ELi välisstegevuse rahastamisele” (KOM(2011)865, 7.12.2011) näeb ette muu hulgas ette toetust kaubanduspoliitika ja lepingute kavandamisele ja rakendamisele, abi mitmepoolse kaubandussüsteemiga lõimumiseks ning investeerimissuhete edendamist ELi ja partnerriikide ja -piirkondade vahel.

- **Valmistada inimesed ette muutusteks.** Oskuste ja hariduse, tööõiguse ja sotsiaalkaitsega seotud poliitika on eriti olulised elanikkonna kõige vaesemate ja kaitsetumate rühmade, sealhulgas naiste ja laste jaoks, eelkõige kaubandusreformidega seoses. See mõõde tuleb seega täielikult kaasata ELi arengukoostöösse, kooskõlas selle pideva panusega inimväärse töö, inimõiguste ja sotsiaalkaitse toetamiseks²⁵.
- **Parandada abi tulemuslikkust.** Kaubandusabi andmisel peaks järgima abitõhusust käsitletud kõrgetasemelistel foorumitel²⁶ kokkulepitud põhimõtteid ja kohustusi. Nagu lepiti kokku Busani foorumil, peaks kaubandusabi keskenduma tulemustele ja mõjule, et suurendada tootmisvõimsust, aidata lahendada turutõrkeid, parandada juurdepääsu kapitaliturgudele ja edendada strateegiaid, mis leevendavad erasektori riske. Oluline on paremini kooskõlastada ELi rahastajate tegevust. Samuti on vaja parandada koostööd kolmandate riikide traditsiooniliste või uute rahastajatega. Samuti lepiti Busanis kokku, et me keskendume kohustuste rakendamisele riikide tasandil ja toetame uut kaasavat üleilmset tulemusliku arengukoostöö partnerlust²⁷.

4.1.3. Otseseid välisinvesteeringuid edendavad lisameetmed

Viimasel kümnendil on küll suurenenud otsesed välisinvesteeringud arenguriikidesse ja arenguriikidest, kuid viletsate majandusväljavaadete ja ebasoodsa investeerimiskeskonna tõttu on kõige rohkem abi vajavad riigid sellest arengust kõrvale jäänud. Investorid vajavad stabiilset, läbipaistvat ja prognoositavat õiguskorda. EL saab aidata ärikeskkonda parandada kaubandusabi ja mitmete otseseid välisinvesteeringuid puudutavate meetmete kaudu, mida on laiendatud Lissaboni lepinguga, millega toodi investeerimine ELi kaubanduspoliitika alla, mis kuulub ELi ainupädevusse²⁸.

- **ELi vabakaubanduslepingute sätted annavad investoritele suurema õiguskindluse** turulepääsu ja tegutsemistingimuste osas. Lepingutesse on lisatud valdkonnad (näiteks telekommunikatsioon, transport, pangandus, energia, keskkonnateenused, ehitus ja turustamine), mis aitavad luua soodsat ärikeskkonda ja arendada taristut. EL näitab läbirääkimistes oma partnerite vajaduste suhtes üles paindlikkust ja tundlikkust: hõlmatud on ainult sõnaselgelt loetletud valdkonnad ja säilib riikide õigus reguleerida ning lisada piiranguid ja tingimusi.
- **Kahepoolsetes investeerimislepingutes sätestatud investeeringute kaitse võib samuti välismaiste otseinvesteeringute potentsiaali suurendada**, kuna selline kaitse annab lisatagatise ja suurendab investorite jaoks õiguskindlust. ELi liikmesriigid on sõlminud juba hulgaliselt kahepoolseid investeerimislepinguid arenguriikidega. Me kavatsime investeeringute kaitse lepinguid ELi tasandil järkjärgult laiendada, seda kas käimasolevate vabakaubanduslepingute läbirääkimiste raames või iseseisvate lepingutena. Me oleme valmis läbi vaatama sellest võimalusest huvitatud arenguriikide taotlusi.

²⁵ KOM (2011) 637.

²⁶ Rooma 2003, Pariis 2005, Accra 2008, Busan 2011.

²⁷ Busani tulemusliku arengukoostöö partnerlus, neljas abitõhusust käsitletud kõrgetasemeline foorum, Busan, Korea Vabariik, 29.11.2011-1.12.2011.

²⁸ Teatise „Euroopa kõikehõlmava rahvusvahelise investeerimispoliitika poole” (KOM(2010)343, 7.7.2010) töi komisjon esile ELi tulevase investeerimispoliitika eesmärgid.

- **ELi kombineerimismehhanisme saab kasutada sisemaiste ja välisinvesteeringute võimendamiseks arenguriikides²⁹.** Toetusi võib kombineerida näiteks laenude või riskikapitaliga, et toetada strateegiliste investeeringute rahalist elujõulisust. Meie eesmärk on, et suurem osa abist antaks selliste uuenduslike finantsvahendite kaudu vastavalt mitmeaastases finantsraamistikus aastateks 2014-2020³⁰ ette nähtud uutele rahastamisvahenditele. Selliste rahastamisvahendite kasutamist hinnatakse igal üksikjuhtumil nende riikide puhul, kus võla jätkusuutlikkus on nõrk. Muude arutluse võetud vahendite hulka kuuluvad tagatised, börsiväline kapital ning avaliku ja erasektori partnerlus. Püütakse teha koostööd Euroopa Investeerimispannaga ning liikmesriikide või muude arengu rahastamise asutustega. Samuti on vaja suuremat kooskõla kaubandus- ja investeerimislepingute vahel.

4.1.4. Laiaulatuslikud ja kohandatud kahepoolsed/piirkondlikud lepingud

Vastavalt tegevuskavale „Gloaalne Euroopa”³¹ on meie eesmärgiks laiaulatuslikud vabakaubanduslepingud ja me võtame jätkuvalt arvesse meie partnerite arengutaset, pakkudes paindlikke lähenemisviise vastavalt iga riigi vajadustele ja võimetele.

Me püüame lõpule viia majanduspartnerluslepingute üle peetavad läbirääkimised kõigi huvitatud AKV riikide ja piirkondadega, kooskõlas Cotonou lepingu eesmärgiga toetada sügavamalt piirkondlikku integratsiooni, ajakohastada majandussuhteid ja kasutada kaubandust majanduskasvu kiirendamiseks. Aeg on oluline element ettevõtjatele kindlustunde ja prognoositavuse pakkumiseks. Mida varem need lepingud sõlmitakse, seda varem hakkavad nad soovitud kasu tooma³². Kui AKV riigid seda soovivad, hõlmavad majanduspartnerluslepingud kohustusi teenuste, investeerimise ja kaubandusega seotud valdkondades, mis on Cotonou lepingus esitatud oluliste majanduskasvu liikumapanevate jõududena. Kui laiaulatuslikud ja piirkondlikud lepingud osutuvad kättesaamatuks, võib kasutada muutuva geomeetria põhimõtet või mitme kiirusega lepinguid. Me kinnitame oma pakkumist ELi turule vaba juurdepääsu ja paremate päritolueeskirjade kohta neile AKV riikidele, kelle suhtes varem kehtisid Cotonou kaubandussoodustused, samas kui AKV riigid liberaliseerivad vaid osaliselt ja järk-järgult. Me oleme esitanud järelejäänud läbirääkimistakistuste pragmaatilised lahendused ja oleme valmis neid viimistlema, toetudes põhimõttele, et tulemuseks saadud majanduspartnerluslepingud peavad järgima Cotonou lepingu sihti edendada AKV riikide ja piirkondade arengut. Riigid, kes ei ole valmis täitma WTO tingimustele vastavate kaubanduslepingute kohustusi, võivad kasutada GSP soodustusi, kui nad vastavad nõuetele. Siiski ei paku see sama arengupotentsiaali kui majanduspartnerluslepingud, eriti piirkondliku integratsiooni ning parandatud investeerimis- ja ärikeskkonna osas.

Vastuseks nn Araabia kevadele on EL välja kuulutanud partnerluse demokraatia ja ühise heaolu nimel, mis läheb turulepääsust kaugemale, eesmärgiga süvendada integratsiooni Vahemere lõunapiirkonna riikidega ning edendada inimõigusi, head valitsemistava ja

²⁹ Näiteks EL-Aafrika infrastruktuuri sihtfond, Naabruspoliitika Investeerimisfond, Ladina-Ameerika investeerimisrahastu ja Kesk-Aasia Investeerimisrahastu.

³⁰ KOM (2011) 865.

³¹ KOM(2006) 567, 4.10.2006.

³² Kui mõned AKV riigid on majanduspartnerluslepingu sõlminud, võivad teised AKV riigid muidugi sellega liituda.

demokraatlike reforme³³. Me alustame läbirääkimisi põhjalike ja laiaulatuslike vabakaubanduslepingute sõlmimiseks Egiptuse, Tuneesia, Jordaania ja Marokoga. Samuti loome me tihedamad kaubandussidemed Armeenia, Georgia ja Moldovaga meie idanaabruses. Lõppeesmärk on aidata luua ühine jõukas piirkond, mis pakuks mõlema piirkonna riikidele võimalust osaleda tingimuste täitmise korral ELi siseturus³⁴.

4.1.5. Väärtustel põhinev kaubanduse tegevuskava säästva arengu edendamiseks

Üks ELi peamisi eesmärke on tagada, et majanduskasv ja areng käivad käsikäes sotsiaalse õiglusega, sealhulgas tööõiguse põhireeglitega, ja säästvate keskkonnatavadega ka välispoliitikas. Need jõupingutused on eriti tähtsad arengu kontekstis, kus riigid on vastamisi oluliste probleemidega.

GSP+ kava on ELi kaubanduspoliitika olulisim vahend säästva arengu ja heade valitsemistavade toetamiseks arenguriikides. Komisjon tegi ettepaneku muuta see atraktiivsemaks, kõrvaldades abisaajate astmestamise, leevendades majanduslikke liitumiskriteeriume ja võimaldades riikidel oma kandidatuuri esitada igal ajal. Samal ajal tugevdatakse seire- ja tühistamismehhanisme, et tagada soodustatud riikide võetud kohustuste tõhus rakendamine.

ELi hiljutised vabakaubanduslepingud sisaldavad süstemaatiliselt sätteid kaubanduse ja säästva arengu kohta. Eesmärk on kaasata partnerriigid kodanikuühiskonda hõlmavasse koostööprotsessi ning tugevdada riiklikest ja rahvusvahelistest töö- ja keskkonnastandarditest kinnipidamise taset. Samuti on ette nähtud sõltumatu ja erapooletu läbivaatamine. Kui need lepingud jõustuvad, peame kindlustama, et neid mehhanisme kasutatakse tõhusalt ja et nad pakuksid arengukoostööle asjakohast toetust.

Me oleme võtnud kohustuse hinnata paremini kaubandusalgatuste mõju ELile ja selle kaubanduspartneritele, sealhulgas arenguriikidele³⁵. Me tagame, et analüüsid, mis korraldatakse uute strateegiate väljatöötamisel (mõju hindamine), lepingu üle läbirääkimiste pidamisel (säästvuse mõju hindamine) ja rakendamisel (järelhindamine), käsitleksid kõiki olulisi majanduslikke, sotsiaalseid, inimõigustealaseid ja keskkonnamõjusid ning toetuksid laiaulatuslikule konsulteerimisele asjakohaste sidusrühmadega. Sellised analüüsid peaksid aitama ka koostada kaasnevaid kaubandusabimeetmeid.

Me oleme võtnud meetmeid ELis turustatud oluliste loodusvarade (näiteks puidu ja kalavarude) säästva majandamise edendamiseks³⁶. Me aitame oma arenguriikidest partnereid nende kavade rakendamisel, et nad saaksid suurendada oma jätkusuutliku majanduskasvu potentsiaali. Teeme sarnaste standardite edendamiseks koostööd ka teiste riikidega, mis on olulised loodusvarade turud.

³³ „Partnerlus Vahemere lõunapiirkonnaga demokraatia ja ühise heaolu nimel”, KOM(2011) 200, 8.3.2011.

³⁴ „Uus lähenemisviis muutuvale naabrusele”, KOM(2011) 303, 25.5.2011.

³⁵ KOM (2010) 612.

³⁶ Puidumäärus (Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr 995/2010, 20.10.2010) ja määrus ebaseadusliku, teatamata ja reguleerimata kalapüügi vältimiseks (nõukogu määrus (EÜ) nr 1005/2008, 29.10.2008)

Me edendame keskkonnale kasu toovate kaupade ja teenuste tariifsete ja mittetariifsete tõkete kaotamist. See toetab meie püüet tagada arenguriikidele parem juurdepääs keskkonnahoidlikule tehnoloogiale.

Kaubandusstiimulid ei tulene mitte ainult valitsuse tegevusest, vaid ka turul toimuvast muutusest säästvamate toodete suunas. Eraõiguslikud säästva arenguga seotud kavad (nt õiglane, eetiline või mahekaubandus) võivad olla tõhus viis jätkusuutliku ja kaasava majanduskasvu kiirendamiseks arenguriikides³⁷. Riigiasutused võivad neid algatusi toetada. Me tugevdame oma toetust arenguriikide tootjatele, kes osalevad säästva kaubanduse kavades, edendades koostööd, sealhulgas kaubandusabi meetmeid, parandame sellega seotud meetmete järelevalvet ja toetame jätkuvalt oma partnerriike õiglase ja eetilise kaubanduse edendamisel. Me katseme riigihankedirektiivide eelseisva läbivaatamise raames veelgi lihtsustada riigiasutuste õiglasi ja eetilisi ostuvalikuid Euroopas.

Ka ettevõtja sotsiaalne vastutus mängib rahvusvahelisel tasandil üha suuremat rolli, kuna ettevõtjad saavad jätkusuutlikku ja kaasavat majanduskasvu toetada, võttes rohkem arvesse inimõigusi ning oma tegevuse sotsiaalset ja keskkonnamõju. Me julgustame ettevõtjaid võtma selles valdkonnas kasutusele rahvusvaheliselt tunnustatud suunised ja põhimõtted,³⁸ näiteks OECD suunised rahvusvahelistele ettevõtetele, ning ärgitame oma kaubanduspartnereid nendega liituma. Samuti lisame oma lepingutesse sätteid investorite vastutustundliku ettevõtluse edendamiseks.

4.1.6. Aidata haavatavatel riikidel parandada vastupanuvõimet ja reageerimist kriisidele

Vähimarenenud riigid ja muud haavatavad riigid on vastuvõtlikumad kriisidele, mis võivad takistada nende pikaajalisi arengupüüdeid, eelkõige kehtib see peamiselt ekspordile toetuva kasvustrateegiaga riikide puhul, sest üleilmne toormehindade järsk muutus või kohalik looduskatastroof võib kaasa tuua tõsiseid maksebilansiraskusi, kui eksporditulud vähenevad või impordikulud järsult kasvavad. Me saame aidata tõhustada vastupanuvõimet välistele löökidele ja reageerimissuutlikkust.

- **Looduskatastroofidel võib olla negatiivne mõju tarneahelale, kaubandusele ja majandustegevusele.** Pärast 2010. aasta juuli üleujutusi pakkus EL lisasoodustuste andmist Pakistanile, kuid kogemused näitasid, et selline lähenemine ei võimalda piisavalt kiiret reageerimist. Samuti põhjustas muret võimalike kaubandushäirete mõju teistele vaestele riikidele. Tulevikus püüame uutes GSP päritolueeskirjades kasutada kriisist mõjutatud riikide puhul ajutisi erandeid päritolueeskirjade nõuetest. Looduskatastroofideks valmisoleku parandamiseks püüame kaubavahetuse nõrku kohti ELi humanitaarabipoliitika raames korraldatud vajaduste hindamises arvesse võtta. EL aitab ka partnerriikides välja töötada uuenduslikku indeksitel põhinevat ilmastikukahjude kindlustust. Me võime ka õppida edukatest näidetest, kuidas ilmastikutingimustega seotud riske saab üle kanda finantsturule, näiteks kasutades katastroofivõlakirju, et maandada maavärinaga seotud finantsriski valitsuse eelarvele.
- **Mitu arenguriiki vaevlevad konfliktide küüsis, mis on sageli seotud kontrolliga loodusvarade üle.** Komisjon on esitanud direktiivi eelnõud, et nõuda mäetööstuse ja

³⁷ „Säästva arengu toetamine: ausa kaubanduse ja valitsusväliste organisatsioonide kaubandusliku jätkusuutlikkuse tagamise kavade roll”, KOM(2009)0215, 5.5.2009.

³⁸ „ELi uuendatud strateegia aastateks 2011–2014 ettevõtja sotsiaalse vastutuse valdkonnas”, KOM(2011) 681, 25.10.2011.

metsatööstusega tegelevate ettevõtjate poolt valitsemissektorile tehtud maksete avalikustamist ELi börsil noteeritud äriühingute³⁹ ja muude ELi suurettevõtjate⁴⁰ puhul. See on esimene samm läbipaistvama investeerimiskeskonna suunas, mis võib vähendada maksudest kõrvalehoidmise ja korrupsiooni ohtu. Toetudes Kimberley protsessi, mäetööstuse läbipaistvust käsitleva algatuse, metsaõigusnormide täitmise järelevalvet, metsahaldust ja puidukaubandust käsitleva tegevuskava ja puidumääruse kogemustele, uurime võimalusi läbipaistvuse suurendamiseks kogu tarneahelas, arvestades ka hoolsuskohustuse aspekte. Samal ajal propageerime hiljuti ajakohastatud OECD rahvusvahelistele ettevõtetele mõeldud suuniste ning OECD hoolsuskohustust ja tarneahela vastutustundlikku haldamist käsitlevate soovitude suuremat toetamist ja sagedamat kasutamist – neid põhimõtteid tuleks levitada ka OECD riikidest väljaspool. Samuti jätkame koostööd arenguriikidest partneritega ja toetame neid säästliku kaevandamise, geoloogiliste teadmiste ja loodusvarade haldamise hea juhtimistava valdkonnas⁴¹.

- **Toormehindade kõikumine mõjutab partnerriikide riigieelarvet.** Me saame aidata partnerriikidel kasutada turupõhiseid kindlustusmehhanisme, näiteks kaubafutuuride turg, et maandada tulude vähenemise riske. Toetudes 2009. aastal loodud ülemaailmse finants- ja toidukriisi mõju leevendamiseks AKV riikides mõeldud FLEX-mehhanismile (V-FLEX), kavatseme me luua uue väliste vapustuste leevenduskava, mis keskendub laiematele riikideülese mõjuga välisele vapustustele⁴².

4.2. Sisereformid ja hea valitsemistava on kaubandusel põhineva majanduskasvu võtmelemendid

Majanduskasvu peamine impulss on eelkõige riigisisene. Hea valitsemistava on erasektori arengu ning jätkusuutliku kaubandusel ja investeringutel põhineva majanduskasvu jaoks eluliselt tähtis. See algab stabiilsetest poliitilistest institutsioonidest ja tavadest, kohtusüsteemi sõltumatusel, inimõiguste kaitsest, riigi rahanduse, eeskirjade ja institutsioonide läbipaistvusest ning rangest seisukohast pettuse ja korrupsiooni suhtes. Erasektori arengut toetavad poliitika, õigusaktid ja institutsioonid, inimväärset töökohad ja ekspordi konkurentsivõime on samuti olulised. Sisereformid on vajalikud tarnevõimsuse ja kapitali (sealjuures inimkapitali) parandamiseks, transpordikulude vähendamiseks, põllumajanduse ja tööstuse tootlikkuse suurendamiseks ning teatavate töö- ja keskkonnastandardite rakendamise ja investeerimiskliima parandamiseks. Need on olulised tollimaksutulude võimaliku kaotuse leevendamiseks ja vajalike kohanduste tegemiseks tõhusa maksustamise, tulude ümberjagamise vahendite ning turvavõrgustike kaudu. Need on otsustava tähtsusega, et kasutada majanduskasvust saadud tulu tõhusaks vaesuse kaotamiseks.

Välisabi ja kaubanduslepingud võivad seda protsessi toetada. Paljude riikide reformistid püüavad sõlmida kahepoolseid või piirkondlikke kaubanduslepinguid, et saada toetust oma

³⁹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 15. detsembri 2004. aasta direktiiv 2004/109/EÜ läbipaistvuse nõuete ühtlustamise kohta teabele, mis kuulub avaldamisele emitentide kohta, kelle väärtpaberid on lubatud reguleeritud turul kauplemisele, ning millega muudetakse direktiivi 2001/34/EÜ.

⁴⁰ Direktiivi ettepanek teatavat liiki ettevõtjate aruandeaasta finantsaruannete, konsolideeritud finantsaruannete ja nendega seotud aruannete kohta, KOM(2011) 684.

⁴¹ Kaubaturgusid ja toorainet käsitlev teatis, KOM(2011) 25, 2.2.2011.

⁴² AKV riikide ning ülemeremaade ja -territooriumidega ajavahemikus 2014–2020 tehtava ELi koostöö rahastamist (11. Euroopa Arengufond) käsitlev mitmeaastane finantsraamistik.

sisepoliitilisele programmile ja kinnistada sisereforme. Et need lepingud oleksid tõhusad, peavad nad sisaldama eeskirju, mis edendavad läbipaistvust, prognoositavust ja vastutust.

Omandiline kuuluvus on äärmiselt tähtis tingimus edu saavutamiseks. Lahendusi ei saa kehtestada väljastpoolt. Lõpuks peavad arenguriigid tegema oma valikud. Peruu ja Colombia, Kesk-Ameerika ja CARIFORUMi riigid on teinud läbi kvalitatiivse muudatuse ja sõlminud ambitsioonikad lepingud ELiga, mis tähistavad pigem struktuurilisi muutusi nende majanduses, mitte ei toetu ainult ühepoolsetele kaubandussoodustustele. Need lepingud aitavad tugevdada kõige olulisemaid reforme, mille Ladina-Ameerika riigid on pärast impordi asendamise poliitikat ette võtnud. See on selge näide poliitilise tahte domineerimisest arengutaseme üle, kuna sellised riigid nagu Honduras, Nicaragua ja Haiti ei kuulu just kõige jõukamate hulka.

4.3. Mitmepoolne tegevuskava kuni aastani 2020

Tugev mitmepoolne kaubandussüsteem on arenguriikide pikaajaliste huvide jaoks eluliselt tähtis, seda nii oma reeglistiku tõttu kui ka tänu juurdepääsule, mille see tagab kõigile olulistele turgudele. Turud asuvad üha enam ka arenguriikides. Esimest korda lähiajaloo ületab lõuna-lõuna suunaline kaubandus põhja-lõuna suunalise kaubanduse, kuigi lõuna-lõuna suunal on kaubandustõkked märgatavalt kõrgemad kui pääsuks arenenud riikide turule⁴³. Mitmepoolsed läbirääkimised on seega olulise tähtsusega. Me peame käimasolevad läbirääkimised lõpule viima, looma tugeva aluse tulevasteks läbirääkimisteks ja viimistlema mitmepoolset süsteemi, et panna kaubandus veelgi tõhusamalt arengu heaks tööle.

4.3.1. Täita Doha arengukava arengu mõõtmega seotud kohustused

Mitmepoolne tegevuskava jääb ELi jaoks prioriteediks. Doha arengukava on tõsisel ummikus, kuid sellel on arenguriikide jaoks üldiselt ja eriti vähimarenenud riikide jaoks liiga suur potentsiaal, et seda saaks hüljata. EL peab Doha arengukava ja selle vähimarenenud riikidele suunatud eripaketti jätkuvalt oluliseks. Me usume, et WTO liikmed peaksid võimaluse korral jätkama läbirääkimisi aastal 2012 ja edaspidi, et lisada näiteks kohustuslikud teemad nagu kaubanduse lihtsustamine, mittetariifsed tõkked ja vaidluste lahendamine, mis kõik on olulise arengumõõtmega.

Kaubanduse lihtsustamise leping soodustab oluliselt arengut, tagades ühtsed reformid kõigis WTO liikmesriikides, et lihtsustada kaubandust nii sise- kui ka eksporditurgudel. Kuigi sellest saaksid kasu kõik WTO liikmed, oleks see eriti kasulik arenguriikidele, ning nende hulgast eelkõige sisemaariikidele. Rakendamist kohandatakse vastavalt iga riigi vajadustele ja võimetele ning toetatakse vajaduse korral välisabiga. Läbirääkimiste kiire lõpuleviimine oleks kasulik kõigile.

Me jätkame survet konkreetsete, vähimarenenud riikidele kasulike tulemuste saavutamiseks. Me ei saa rahulduda WTO liikmete jätkuva suutmatusega rakendada kehtivaid otsuseid tollimaksuvaba ja kvoodivaba turulepääsu kohta, mis on olulised vähimarenenud riikidele uute kindlate kaubandusvõimaluste loomiseks. Samuti on oluline saavutada põllumajandusläbirääkimistes positiivne tulemus puuvilla küsimuses. Toetudes hiljutisele päritolueeskirjade reformile, nõuame suuremat ühtsust vähimarenenud riikide sooduspäritolureeglites, sealhulgas suuremat läbipaistvust, lihtsust ja paremat turulepääsu.

⁴³ P. Kowalski ja B. Shepherd'i hinnangu kohaselt peaaegu kolm korda kõrgemad „South-South Trade In Goods”, OECD Trade Policy Working Papers, nr 40 (2006).

Kaheksandal WTO ministrite konverentsil 2011. aasta detsembris vastu võetud vähimarenenud riikide vabastamine teenuste eest tasumisest, mis võimaldab WTO liikmetel anda vähimarenenud riikidele teenuste valdkonnas soodustatud turulepääs, on esimene samm vähimarenenud riikide paketi suunas.

Lisaks Doha arengukava läbirääkimistele ja selleks, et anda võimalikult paljudele riikidele võimalus süsteemist kasu saada, toetame ja lihtsustame vähimarenenud riikide ühinemist WTOga ja osaleme aktiivselt ühinemissuuniste läbivaatamises, et teha selle kohta 2012. aasta juuliks asjakohaseid soovitusi. Ühinemisprotsess on kasulik ja reformide liikumapanev jõud, kuid sageli on see liiga pikk ja vaevanõudev. Säilitades küll WTO eeskirjade terviklikkuse, jätkame turu avamisel vajalike piirangute kohaldamist ja aitame vähimarenenud riike uute eeskirjade vastuvõtmisel ja rakendamisel. Vähimarenenud riikide vajaduste ja nõudmiste vaatlemisel seoses WTO intellektuaalomandi õiguste kaubandusaspektide lepingu (TRIPS) rakendamisega suhtume pooldavalt varasema rakendamistähtaja (aasta 2013) pikendamise taotlustesse ning anname asjakohast tehnilist abi.

4.3.2. Kindla aluse loomine tulevikuks

Meie täielik prioriteet peab olema säilitada ja tugevdada mitmepoolset kaubandussüsteemi. Igasugune WTO nõrgestamine kahjustaks selle väiksemaid ja nõrgemaid liikmeid. See on eriti terav kriisi ajal, kui kiusatus proteksionismi poole pöörduda on suur.

Doha arengukava praegune ummikseis annab tunnistust olulisest nõrkusest WTO struktuuris, mis ei ole arenenud nii kiiresti kui majandusolukord. Oluline nihe majandusjõudude vahekorras peamiste kaubanduspartnerite vahel ei kajastu veel täielikult WTO süsteemis. Ebavõrdsus suurte kiirelt areneva majandusega riikide poolt mitmepoolsesse kaubandussüsteemi antava panuse ja sellest saadava kasu vahel järjest kasvab. See on üha enam tuntav vaesemates riikides, kes näevad lõhet nende ja kiirelt areneva majandusega riikide vahel laienemas. See tendents oli tuntav juba Doha arengukava algatamise ajal, kuid on sellest ajast saadik märgatavalt kasvanud ja jätkab kasvu ka tulevikus.

Mitmepoolse süsteemi ja arengu huvides on vaja käsitleda diferentseerimise küsimust ja kiiresti areneva majandusega riikide rolli. Kiiresti areneva majandusega riigid peaksid haarama rohkem juhtrolli ja võtma suurema vastutuse oma turgude avamiseks vähimarenenud riikidele soodustuskavade kaudu, kuid diskrimineerimata ülejäänud WTO liikmeid, kellest neli viiendikku on arenguriigid.

Meie hinnangul ei tähenda see, et Doha arengukava tulemuseks peaks olema kohustuste täielik vastastikkus arenenud riikidega, vaid nende panuse suurem vastavus süsteemist saadud kasule.

4.3.3. Uute väljakutsetega tegelemine

Arenguriikidele on kasulikud tugevad ja jõustatavad mitmepoolsed eeskirjad. Kaubandustõkked moodsas maailmamajanduses puudutavad üha vähem tollitariife ja üha enam ebavajalikke koormavaid või vastastikku kokkusobimatuid reguleerivaid meetmeid, mis tekitavad sageli rohkem probleeme vaesematele arenguriikidele ja väga piiratud haldussuutlikkusega riikidele.

Rohkem tähelepanu tuleb pöörata sellele, kuidas suhestub kaubandus muude vaeseimate arenguriikide jaoks oluliste teemadega. Näiteks seos kaubanduse ja

toiduainetega kindlustatuse vahel, eelkõige pärast G20 ja ÜRO seni täitmata jäänud üleskutseid kaotada lõplikult toidueksporti piirangud ja tollimaksud maailma toiduabi programmi raames humanitaareesmärgil ostetud toidu puhul. Teha võiks veelgi rohkem, näiteks parandada toiduga seotud ekspordipiirangute läbipaistvust, arvestada nende mõju ja konsulteerida teiste WTO liikmetega. Vaesemad arenguriigid peavad tegelema ka muude üleilmsete probleemidega, näiteks piisavate ja usaldusväärsete energiavarude tagamine või majandussüsteemi kohandamine kogu maailmas muutuvatele kliimatingimustele ja oma loodusvarade kaitsmine, samuti oma ettevõtete konkurentsivõime edendamine ja säilitamine maailmaturul. WTO liikmed peavad lähiaastail neile olulistele teemadele rohkem tähelepanu pöörama. Tõhus koostöö kiiresti areneva majandusega riikidega on ülioluline.

5. KOKKUVÕTE

Kiiresti areneva majandusega riikide esiletõus annab selge märguande selle kohta, areng on võimalik ja et avatud turud üha enam integreeritud maailmamajanduses mängivad selles protsessis olulist rolli. Kuid paljud arenguriigid on endiselt maha jäänud. Nad vajavad abi ja see tähendab, et EL peab säilitama ja suurendama oma kindlat pühendumist, keskendudes selgemalt kõige rohkem abi vajavatele riikidele.

Toetust antakse partnerluse vormis, kus ka arenguriigid peavad kaubanduse ja investeringute pikaajalise kasu tugevdamise huvides valikuid tegema ja vastutust võtma. Omandiline kuuluvus ja head valitsemistavad on siin keskse tähtsusega. Me pakume toetust arengukoostöö kaudu, pakume kaubandus- ja investeerimislepinguid ja kinnistame institutsionaalseid muudatusi, mis on arengu jaoks esmatähtsad.

Pikemas perspektiivis peavad kõik osapooled kohanduma viimasel aastakümnel nähtud nihkega majandusjõudude vahekorras. Esmakordselt ületab lõuna-lõuna suunaline kaubandus põhja-lõuna suunalist kaubandust. Paljud arenenud ja kiirelt areneva majandusega riigid peavad endiselt saavutama ELi tasemel avatuse kauplemises vaesemate arenguriikidega. See on otsustav argument nii mitmepoolsete meetmete toetuseks (sealhulgas Doha arengukava ja tulevased programmid) kui ka mitmepoolsete läbirääkimiste aluse põhjalikuks läbivaatuseks. Suured kiiresti areneva majandusega riigid peavad võtma rohkem juhtrolli ja vastutust mitmepoolses kaubandussüsteemis, see tooks kasu süsteemile ja üleilmsele arengule.

Istanbuli vähimarenenud riikide teemalisel konverentsil 2011. aasta mais püstitati ambitsioonikas eesmärk kahekordistada aastaks 2020 vähimarenenud riikide osakaalu kogu maailma ekspordis. Käesolevas teatises visandatud lähenemisviis võib selle eesmärgi saavutamisele kaasa aidata. Seda tuleks arvestada tulevastel suurtel rahvusvahelistel kohtumistel, eelkõige Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni kaubandus- ja arengukonverentsi 13. istungjärgul (UNCTAD XIII) 2012. aasta aprillis Dohas ja Rio+20 jätkusuutliku arengu konverentsil 2012. aasta juunis, mis peaksid andma uue suuna liikumisel rohelise majanduse poole.

Euroopa Komisjon

Kaubandus, majanduskasv ja areng: Kaubandus- ja investeerimispoliitika kohandamine kõige enam abi vajavate riikide vajadustele

Luxembourg: Euroopa Liidu Väljaannete Talitus

2012 – 24 lk – 21 cm x 29,7 cm

ISBN 978-92-79-23032-5

doi:10.2781/37578

<http://ec.europa.eu/trade/wider-agenda/development/>

Lugege täiendavalt

<http://ec.europa.eu/trade>

ELi kaubandus uudised

<http://trade.ec.europa.eu/eutn>

Export Helpdesk

<http://exporthelp.europa.eu/>

Kontaktid

<http://ec.europa.eu/trade/contact>

Europe Direct

00 800 6789 1011

Väljaannete talitus

ISBN 978-92-79-23032-5

doi:10.2781/37578